

Dietro, un inmiante colosso ch'agita

Cieco il flagel sanquinco E su' morti ulula gliignad'o : urra!

Ma nel diverso martirio, indómito

Scava il ruteno Encelado, Scava del!' orrido colosso il pie... *

* Позаду величезний кольос, що вимахує на сліпо кровавим кнутом і над мерццями реве мов скаженин : урра !

Та серед ріжнородного т--рніня непокоримий український
Енцелядо копає і конає підставу під кольосом страшним...

Mario Rapisardi, "Poesie Religiose"

Українці — перший модерний народ.

Великою радістю вітаю Нас, Шавовні Панове, що підняли велику гадку регабілітації і обнови на шої величної бувальщини, яка ясним СЯЙВОМ традиції піднесе наш народ із низького животіння! Давно в душі моїй горіла та гадка і видним "пламенем взялась" у творі "Сон української ночі" — а сьогоднішня анкета виявилась першим почином до великого діла. Тому позвольте мені забрати голос із ширшого становища, а надіючись, що кину кілька гадок, що як раз підходять під основу вашого наміру. Не маю наміру вичерпати усієї теми — та як що голос мій викличе який небудь відрух мисли та дискусії, буду вельми радий ізза сиовнення свого народнього обовязку ; без огляду на осуд пережитого табору.

Даруйте, що мушу затронуги болючі струпи та все ж таки спізнання правди покаже нам шлях на будуче, який може весги до певного висліду. Пора отя-' митатпсь із блудної дороги та вічного нарікання на обставини і сусідів, щойно пізнання себе і перебудова

своєї вартости може двигнуто нас і поперти наперед наш розвиток.

Украївський народ заляг компактною масою розного й край від Сяну по Кавказ, чисельно другий між Елавяньскимо народами, що до сьвідомости свого національного "яц — ос/ ганній між ними.

Яким робом сталось таке, що у народі обдарованім такими високими загальнолюдськими почуттями запикла сьвідомість своєї національної індивідуальности ?

Вибуялий індивідуалізм одиниць, що не признають ніякого авторитету, хиба під час-пориву; нехтування реального житя, вироблене нападами пустошпи-ків і плодовитістю землі, брак природної і'еоґраФічної границі України, резіґнаційна туга за справедливістю і кснтепляція над особистими ночуваннями, замкненими в крузі родини і власної душі по кождім безуспішнім пориві — не дали українському вародови займитись ; сотворити олноцільву державну орґанізацію. Та все у кождій одиниці, де вона б не жила — є вроджене почувапе своєї окремішпости від сусідних народів сла-вяньских.

Українець прийме чужу мову, приноровить ся; до свого окружепя. увійде в чужу срґанізацію — та все заховає свою душу душу свого народу, яка дуже ярко вибиває ся серед чужинців, як щось незрозуміле, чуже, неясне для них. Україшієви все остане той іпдивідуалізм, та високий ідеалізм, та

велика туї а, той сьміх крізь сльози і м'яккість в почуваннях, та норовистість безглядна у чині, з якого не вміє витягнути корости.

Українці — се від самого почину своїх рухів — наскрізь модерний народ. Невдвисть до каііталізма і мі-літаризма, жиіє у мглистих горизонтах думок — вічний протест проти реальної конечности — все, чим бренить стремліне новочасної культури, являєть ся в укранівській душі як щось рідне, щось вже пере-сьпіване у його піснях. Як колись зверне очи на них Европа, з подивом буде стояти перед ним і буде набирати ся від него того богацтва помислів, яке з природи дано найменше знаному пародови. Немає нінкого

прояву в історії новочасної суснільносги, на якій Укра-їв ці не мали бс ориміру в своїм іоторичнім жатю.

Немає ніякого клясичнійшого нриміру в еволюцаї "айкращих ідеалів людства з иостепенним переходом їх на щораз визші верстви — як в історії укрainь-ского народу.

Немає ніякого КОНФЛІКТУ душевних почувань модерної одиниці, ЯКИЙ би не перелив СЯ В ЛЮДОВІЙ ці-юні укрainьского народу.

Ми — наскрізь модерний народ! І на се ми лосинні і можем бути горді, хоч ми ііосдїднг заслугою в історії культури, та безперечно перші в історії так звані "люди", в новочаснім значіню того слова. Що ми не сотворили держави, побіч природного бо-гацтва краю і ґеоґраФічвоґо положеня, причина лежить в противній нашій душі суспільній мілітарній орґа-лізацїї сучасних держав, але в міру як з поступом культури опадати муть ланцюи террору — дли нас отворить ся сьвітла будучність.

II.

Українці — як одиниці.

Український народ складається з одиниць з високим почуттям індивідуалізму, з широким горизонтом думок — але без почуття народної єдності, лінивих, непередприємчивих, не виходячих із кола свого роду, нездібних поки-що до створення самостійної держави '

Українці — це матеріал для вживання іншими народами, бо дуже сносні, плодовиті і здорові, але без власної гідності.

Українська жінка не має почуття національності, тільки почуття свого родинного "кутика" з дітьми; вона старається там притягнути чоловіка, роблячи з нього батька родини; з того приводу позбавляє його всякого розмаху до праці в інтересі цілого народу, бо вона виходить поза коло її "кутика". Українська жінка навіть відводить свого чоловіка від суспільної роботи розважальною іграшкою, якою йому "загонистість" може пошкодити їм, розуміється: матеріально, бо іншої кар'єри і вартості не знає, не розуміє і не визнає, хіба що його праця "для народу" така, що приносить матеріальну користь їй і її родині. Українська жінка зі своєю слимачковою натурою не витримує конкуренції з жінками націй європейських, вона добра, лагідна, тиха, смирна — але не сильна, не перебігла, не пориваюча! Вона добра до виведення плоду, але нездібна до створення дитини народи; як увійде в шлюб з чоловіком чужої нації — ту роль переймає на себе той чоловік і виводить її діти на одиниці чужого народу!

Українець, теоретик, неприємливий, лінивий а добродушний, м'якої вдачі, під впливом жінки замикається в своєму колу родинному, добрий батько, але як народна одиниця — ледяко !

Немає почута національної гідности і одвоцільности і спільного інтересу нації, нездібний до організації серед мвра, хиба аж під гук боевої труби, материял до мріяної анархістич-ної держави і то не до керми, але на веїетаріянці, на одиницю, що живе з дня на день, жиючи в СФері своїх високих чи низеньких мрій.

Той характер відбиває ся і там, де він тепер може мати власть, — в родиннім житю. Як увійде в иодруже з женщиною иньшої нації, тон його до-мови надає женщина, що своєю леребіглістю уміє використати його заяче серце і недбалість і виховує його діти на одиниці чужого народу !

Такий характер вашого народу ! Безперечно, що на те зложились з одної сторони лихолітте, з другої сторони плодовитість землі — що в народї зникло з одної сторони почуте <-или і гідности, з другої пред-приємчивість і почуте масової народної одноцільности, яка мусить витворитись на ріжноподючій землі, де конечна обміна плодів і виробів.

Такий характер українського народу для людства

дуже хосенний, бо дає Матеріал животний для загиба-

ючої польської нації, що приносить для людства найвище

розвинену ідею політичного націоналізму, — далі дад

матеріал животний для Росиян, щоби принести люд-

ству розвязане економічно аграрних квестій, — але

характер такий для Українців яко нації є дуже шкід-

ГЕЕЕЙ ! X

III.

Українці, як нація.

Ізза вище наведених причин Українці як нація так підупали, живуть розсипані на атоми, цілий народ складається з самих родин, а радше з самих хат, а кожда хата — то осібна республіка. Для здійснення стремлінь якого небудь народу важне є почуте національної свідомости і гордості на своє "я" — на "я" народу, що має відіграти якусь роль в історії світової культури. Та самосвідомість зникла серед мас, а з поміж інтелігенції являється дуже слабкою струєю. Українська інтелігенція в царській Україні зросійщилась, молодіж пішла в ряди інтернаціоналів без огляду на се, чи не згубить в борбі з царатом ва користь другої нації своє національне "я", у цілім народі немає почуття своєї вартости, яко нації і національно!" гордості.

Українська інтелігенція переняла чужу мову навіть в родині (!), що й но в цісарщині спровола отряслась із тої ганьби і прийшла до свідомости, що мова є найяркішим елементом істнованя народу; часть інтелігенції заразилась пошестю москвофільства, не-свідомо того, що характер малоруського народу не підходить під централістичний устрій Великоросса; кращі одиниці з люду в царській Україні самі собі постановили ціль бутя, витворили братство "Христових братів⁴⁴, штундистів ; поглибившись у свою душу серед темряви деспотизму — заступили актуальний колись ідеал оборони православної віри релігійною мрією перетворевя людий ва братів на основі комуністичного устрою...

Так цілий народ на вві затратив на якийсь час почуте ідеалу
осібної організації, поставленого Хмельницьким, Виговським,
Дорошенком, Гордієнком, Мазепою, Орликом і т. д., організацій
держави, що посприяла-б розвій цілого національного
організму, та змушувала партизанські гурти
дооднотільності істремління.

А хоч галицька молодіж 900 рр. вивісила наново стяг
самостійної України, той ідеал далеко не досягнув ще
інтелігенції в царській Україні, не говорячи уже про широкі
маси, які головню складають ся на українську націю. З розгару
ідей тої молодіжи виявив ся той ідеал самостійної України в
літературнім творі Па-човського : "Сон української ночі". Як
небудь сей твір має технічні великі, навіть дуже великі хиби, та
все таки сама тема сотворення національного ідеалу — занадто
важна і могуча, аби збути її осудом Франка> що назвав сей твір
"абсурдом".*) Міг Франко знищити автора до щаду за техніку за
неосвячений ареопагом "символізм та романтизм", — але
навіть Фрапкови невільно запечатувати книги, що доторкає всіх
струн нашого істнованя яко нації.

І правдива свідомо себе нація була б відповіла чііми
вебудь устами чоловікови, що трактує мо: лоді таланти гірше
найогиднішого профана, бо поступ культури народу стоїть
вище над мсноиілією і диктаторством хоч як заслуженої
одиниці в літературі. Твір явив ся перед почином нової ери в
Росії і як би викликав був дискусію над питанням одностільності
народної, хоч би і на все иереиав як твір красний — був би
споввив свою задачу • хто знає, чи тепер зри-вада-б ся
суперечка галочаноФобів із царської України

О мову, о гнилий запад, що гідна иарафіян темного закутку,
а не світочів народу!

Всякі особисті інтереси, партизанство, оборона інтересів гуртів аргументом автохтонности — під носить ся у народі, що не має почуття своєї одноці.їв-ности, свого суцільного стремління, свого громадного ідеалу, перед яким клоните голову ціла нація.

В українськiм народі як-раз бракує тої свідомости інтересу цілої нації ізза недостатчі почуття своєї вартости яко нації для розвитку людства, що лучилч б усі сили до інтензивного розвою її осiбної культури.

Чому се сталось, що народ, який має таку виразну ФІЗІОГНОМІЮ своєї душі, затратив почуте своєї вартости як осiбної нації і кидає свого ґенія в гірло розаїіку чужих народів — чому се сталось?...

Те почуте своєї вартости яко нації

1 націопальну гордість підкопало в Україні ці в крайно хибне і тенденційно накипає чужинцями

*) Гляди Лексиконъ Брокгауза и Ефрона Украинская ли Тірату па.

історичне виховане. Завдяки російським історикам і пересадній критиці з дошукуванем в історії новочасної демократичної течії, Українця обробовано з його геройської історії, обкидуючи великі індивідуальности його нації болотом за одну— хибу, —за їх "недемокра-тизми. Завдяки російській "науці⁴* приложено мірку демократичних ідей XIX. віку до гетьмавів XVII —XVIII віку і обробовано їх з заслуженої авреолі, на яку заслужили мученики і борці самостійности української на-ції, що накладали головою за велику ідею. Найбільший поет назвав їх "грядюю Москви, варшавским сьміїям", а всі "мужі

и науки" і публіцисти, та доморослі критики в запалі демократичнім трохи не завинули гетьманам, що вони не соціалісти і не знали догми Маркса і Енгельса. А прецінь Людвік XIV, їх "участник хіба не був демократ, а лишив ся на псе в ношам і у Французкої поступової нації як великий чоловік!

Аби їх належно оцінити, треба увійти в духа їх часу, в сучасну організацію держав — а щойно тоді вони стануть в правдивім світлі. Як зважить ся сучасну їх Европу з абсолютними шляхоцькими прав-лінлами — то хіба треба подивляти їх, як далеко вони випередили тогочасний культурний сьвіг. Не треба прикладати до усього шаблон "иашого" демократизму, а мірити тих людей по їх житю. по їх страданню, по їх намірах, будь вони викликані любим нам, чи про тивним стремлением, як тільки ті наміри високі, осьвя чені саможертвою — палезить ся їм пошана !

Всі гетьмани, крім може одного двох — наложили буйними головами чи у бою чи на заслання за свої ідеали — честь їм і слава за се, а "пе сплюгавлене їх лиць за те, що вони не були демократами. Не дуже много маем ннїшних демократів, ' що Ои так рішучо і сьміло ставали за свої ідеали, як стояли наші гетьмани за. ідею свого часу ! Та рана болить, болить нас тим більше, що самі їх онуки були тим средством ворожого нашому розвиткови режіму, тим средством, що оилюгзвило чола великим нашим борцям і відібрали народов и пошану до своєї минув-шости, позбавили його традиції! Тільки вродженому ідеалїзмови нашого люду можна завдячувати се, що не змінив ся він у скота, що неживе з дня на день Г

Народ що не знає своєї історії, не поважає її, не є гордий на свою минувшість — не може сотворити ідеалу на будуче, живе як скот наживою хвилі, травить ся і вегетує бездушно а сиосібнійші одиниці сотнями переходять в ряди народів, що вміють увінчати чин посмертною славою, щи вміють творити

історію і дають місце їенієви одиниці, зазначуючи свою ролю в історії всесвітньої культури.

Тане сталось і з українським народом — загаль зробив ся байдужним до переведення свого національного ідеалу сотворення модерної організації з найбільшою свободою розвитку індивідуалізму; з почутем свого національного "я", утратили Українці на якийсь час той свій ідеал, а сусідній одиниці' зтягнулись в ряди загибаючої нації Поляків, що заступає в культурі найвище розвинену ідею націоналізму — і вносять критицизм шляхоцко клерикального режиму ; переходить громадно в ряди Великоросів, що сотворили централістичну державу — вносять до її проблемів крестшо аграрної справи, до розв'язання якої покликаний судьбою що йно хліборобський український народ в будучій народній своїй державі анархістичного характеру. . . І являється такий куріоз, що український історик кидає вислов: "Мазепа зрадив Росію"; український поет вважає найбільших гнобителів свого народу Петра Великого і Катерину II. добродіями супроти великих героїв національної незалежності України, українського патріота і письменника діти не розуміють ні слова своєї рідної мови і говорять між собою мовою гнобителів; українські співачки уряджу-ють концерт в честь свого поета, говорять на нім мовою тих, що знівечили йому ціле життя, боючись заспівати свій національний гімн; українські таланти кидають свого Тенію, яким обдарував їх наш високий душею народ — в горло ворожого народу, аби йому дати силу./ проти своєї рідної нації! Українські заступники оо мільйонного народу звертають ся з запитом до різних великоросій хвилі з запитом : "Бути, Українцям, чи не бути ? — як Ви кажете? . . .

Слава вам, сини української інтелігенції, а мейт лице палить ся пурпурою від стиду, як почую що за великі діла творите! ..

Не диво, що тому народови міг російський уряд Еакввуги на 40 літ указ заборони видавання літератури!

Представте собі, чи можливо, аби Поляки дали концерт польський на ювілей Сенкевича співаний по вімецьки, аби мав "вигляд європейський!" Чому Полякам не сьмів уряд накинуги такого указу ; чому не приневолив ніякого письменника писати мовою тиранів; чому не змусив їх жінки говорити до дітий по російськи; чому не випер иольської мови з уст навіть найбільше зависимого урядника; чому не вирвав з гру-дий ніякого Поляка почутя своєї національної гордости ?!

Поляки бо мають традицію свого історичного житя, перед якою всі бють чолом, хоч вона далеко не така гарна і геройська як українська ! Поляки зробили малі 4 нолушднхоцькі повстаня і озорили їх сьвіт лом цілу ганебну свою історію, а подвижників своїх окрили славою — Українці зробили кількадесять повстань людових і не тільки не сотворили з них своєї величної історії та не вміли пошанувати ні одного їх героя!

Поляк має почуте вартости свого "яи — хоч вий далеко не такий глибокий і спосібний як Українець ; Поляк почуває себе гордим як син нації, хоч він далеко не має на чолі того пятна індивідуальности, що має від свого народу кожний Українець.

Чому нам не бути гордим на себе, на своїх героїв, на свою минувшість. кили вона така велична і сияє всіми сьвітлотінями різних характерів і стремлінь?! Чому нам оглядати ся круг себе, що за нас скаже той або сей і стосувати ся до його ласки? Вдввім ся в себе, побачимо себе, спізнаймо своє п'яи високе з природи, перебудуймо себе, перекуймо сльозаву тугу на крицьову енергію — а тоді до нас сто сувати ся будуть і прийдуть до нас учити ся, бо в нашій душі є велике творче жерело духа, на яке ;.иii повинні і можемо бути горді!

Задачею проте грядучого покоління в реабілітувати ношану і честь великих подвижників з XVII. і XVIII. віку, привести в пам'ять або у свідомість —серед найширших мас традицію історичного життя та боротьби українського народу, кинути перед очі люду постати гетьманів та героїв України в червонім освітленю страдания за автоматичні стремління, за ідею "Вольної України....*4

Першим кроком до звороту українського відродження на шлях сполуки минулих віків з будучністю України, на шлях національного "свідомлення люду традицією самостійного життя України з XVII. віку, була-б народна маніфестація з нагоди 250-літнього ювілею "Гадяцької угоди", над якою саме скликано нинішню анкету.

Як небудь оцінювати сей Факт історичний — все таки постуляти галицькі своєю далекосяглістю ставлять ПОДВИЖНИКІВ її Вигивського і Немирча в ряді найсвітлішніх наших провідників. — Сим Фактом виявила Україна такі стремління, які до нині не втратили своєї актуальності, сим Фактом поставлено такий монумент нашої самосвідомості від перших починів новітнього нашого історичного життя, яким •не може похвалитися в тім часі ніяка нація. Цікава річ. що народ, який перший на світі поставив постулат національного держави, не тільки не має до нині самостійної управи, але ще стоїть відсуджений від права, навіть від імені особної нації.

Гадяцькі постуляти — се найвищий шпиль нашого освітлення якої нації — та всеж таки святкування того Факту щорічним святом немислиме. Має сей Факт свою Ахіллову п'яту, яка подавала колись велику ідею з її подвижниками, а до нині не заклепилась її рана. Гадяцьку угоду укладено з Поляками як унію. Вікове життя навчило наш народ, як оцінювати хоч би які ідеальні умови з тою зарозумілою на своє панство нацією. Серед мас витворилась

ненависть до "Ляхів", якої до нині затерти не можна. Як піднесемо Факт Гадяцької умови як велике діло — заходить потрібна небезпека:

1. Партія угодова з Поляками може ідентифікувати

цей "акт як світило нашого дальшого поступованя"

в злученні з Поляками, що грозить нашій самостійній

екзистенції супроти нахабности польського ослабленого в собі режиму.

2. Партія москвофільська піднесе в очах мас освячене того Факту ворожого Росії як пролв української зради Полякам свого народу і кликне до мас :

Прощ з Українцями !

3. Сам люд не прийме того свята як своє національне свято і за того, що цей Факт був компромісом старшин з найбільшим його ворогом, Польщею, яка віками явних насильств виробила в масах ненависть до усього, що польське.

Як небудь затирано-б ся угодово-польський характер Гадяцьких постулатів перед людом смертю Виговського, розстріляного Поляками — всеж така тому історичному Фактові не достає сили, не достає ореолу слави, що поривалаб маси що року в означений день смерти Виговського.

Галицьку умову можна святкувати, почавши від 250-літньої річниці що 10 літ, але що року святкувати її не вдасть ся так, як вимагала би потреба освідомлюваня люду великими народними святами.

Аби що року пірвати маси до висоти національного одушевлення, потреба вишукати такий Факт, в яким проявляв би ся триумф нашої сили, нашого чину. Після мене таким чином день триумфального в'їзду Богдана Хмельницького по таких битвах як : Жовті Води, Корсунь, Пілявці, Зборів — в'їзд до Київа в присутності єрусалимського патріарха. в'їзд гетьмана, що фактично тряс тоді східною Європою, а український народ учинив паном на своїй землі. При проголошеню того свята належить підносити так сю подію, аби хиба подвигу Богдана не ослабила авреолі того чину в очах люду.

%Сам триумф, сам спомин великих іобід Чютрясе кождим серцем, злучить усі верстви одним храмом св'ягочности того дня, кине думки усіх в минувшість, зверне уми і стремління в будучність з запитом : Чи буде ще коли український народ таким паном на своїй землі ? — Буде! — прогомонить кожде серце в той св'ятий день кожного року. Так і сотворить ся хочуте сломосвідомости національної у всіх одиниць, певність себе гордість на свій народ, до якого належати нині вже уважається честію.

Члени "Союза", "Сокола** і "Січии та закордонних товариств повинні взяти на себе переведене того свята у всіх селах, містах і столиці' кожного року.

Таким чином я раджу зробити день в триумфального в'їзду Богдана до Київа, як прояв нашої сили — щорічним св'ятком, а св'яткувати роковини Гадяцьких постулятів — як прояв нашої національної свідомости що десять літ, почавши від 250-літних роковин 1908 року.

Справа торжественного похорону мощів Івана Виговського насуває мені гадку, яка переведена в чин може мати велике значіне для національного вихована нашого народу. Тому

даруйте, що ири тій нагоді поставлю справу ширше з
всеукраїнського становища...

Правда, як що найдуться моці Івана Вигов-ского в
Галичині, яка не много має таких памяток лучности з царскою
Україною, — в інтересі цісарської України е задержати їх у себе,
спровадити до Львова як народний талісман, що доси
пригадував би Галичанам їх звязь з царскою Україною, поки
стремління до сполуки всіх земель "Вільної України" не стане ся
чином.

Надіємся, що ціла українська інтелігенція приложить руку
до того, щоби підчас великого свята не було ні одного міста, ні
одного села, ні одного товариства, що не вислало-б своїх
заступників з прапором від себе, аби за мощами великого
гетьмана Великого Князівства України ішов увесь український
народ. Не улягає сумнівови, що і закордонна Україна вишле з
усіх усюдів своїх послів на велике свято.

Не знаю, як скоро дасться перевести та сама думка в
царській Україні. але вже теиер повинна вона кидатись
світляними огнями по усій країні : Україна мусить виявити свою
ідею самостійно-сти на' зовні монументальним чином, що не
тільки був би протестом проти царського централізму, але ще
лучив би цілий парод одним съзптим місцем, куди линули б
думки усіх Українців із найдальших окраїн цїсарщини і царської
України.

Національний український Пантеон!

Так. у Києві мусить стати Національний український
Пантеон, мусим позбирати і зложити в Києві кости усіх своїх
борців-мучеників, розсипані по цілім просторі від Білого до

Чорного моря ! Мусим поста вити сьвятиню з вівтаром ідеї, яка має пронизати ся евом всі одиниці нашого народу !

Позбираймо кости наших героїв кидані тиранами по чужих країнах і глухих закутинах, збудуймо їк пантеон в Києві. осьвітїм їх постати і діла величавим сьвітлом в очах мас, спровадьмо їх серед гомону труб і дзвонів до матери наших городів! А потім висилаймо наші жінки і діти до тої сьвятинї, нехай матері показують дітям кости наших героїв, нехай запалюють серця грядучого покоління огнем великої ідеї, за яку вони накладали головами ! Приведім до очий люду мощі нашого великого терпіня, аби прозрів, хто ми, чиїх батьків діти! ч

І цілій масі стане серце бити ся живіпше. як під окликом не меньше важних економічних кличів, а на її-чолї стане иоколіне горде на своє "я", на свою народність, на душу свою високу і заговорять нашою мовою ҐЕНІІ, ЩО дрімають в глибині нашого ґег нїяльного народу !

Тоді певно не буде говорити мужик, що він тільки православний чоловік, а ніяка інтелігентна мати не буде кормити свої діти чужою мовою, що не-спосібна висловити нашого духа. Хто чує душу під словами нашої мови, той до нинї не вирік ся своєї мови; а хто в кров і кість своєї дитини, — будь він навіть "український патріот" (!) — вливає чужу музику слова, — сей робить злочин проти розвитку своєї нації, а тим самим проти розвитку цілої культури...

В інтересі поступу культури лежить розвій но і вого молодого народу, що має таку виразьну ФІЗИОҐНО-мію; присилуваний до сумішки з чужими собі елементами сусідних народів, впроваджує тільки діссонанс в культуру, яку заступають оба народи: польський і російський. Завдяки своїй окремій ФІЗИОҐНОМІЇ, своїй душі, зовсім чужий "обом народам — український ґе-ній мстить ся за насильство на обох націях,

розса джуючи їх держави. Повалив Польщу, розточив централістичний устрій Росії реіубліканським духом, а до нині висить мечем Дамокля над обома народами. Що елемент української душі чужий їм; доказом хочби і се, що обі нації за пізно, або зовсім не розуміють тої струї, яку вносить невмирущий український дух в їх організм, (Вортнянський. Гоголь, Короленко, Оржехов-ский, Словацкий. Вернигора, Залеский і много инь-ших) і сходять завдяки тій струї на дороги, що противні їх національному характерови, або набирають ся дикої нахабности на чуже, негідної культурних людей...

Україна позбавлена спромоги самостійного розвитку не дасть здавити себе, як не дала через тільки сотень літ, все має готовий протест, невдоволенє та бупт — все буде елементом деструктивним ! Щойно повна свобода розвою українського духа задовольнить велику Тугу пароду, який має відограти визначну роль в історії культури.

Народ що витворив такі високі чутєм і артизмом пісні та думи, що в часі своєї сили козацької мав най-висшу просьвіту з усіх Славян, що в житю родиннім витворив таке культурне право і погляд на иодруже, якого щойно тепер добивається західна Европа ^ нарол, що перший в новітній культурі поставив індивідуалізм за основу етики (Сковорода), народ що перший вивісив стяг революції демократичної і сироміг ся на такі великанські рухи, народ, що перший поставив постулят національно; держави (Впговський), народ, що видав десятками такі великі іпдивідуаль-ности на всіх полях, які ще не доцінено ізза вузкої точки нашого сьвітогляду — такий народ не дасть з'асимілювати себе народам зовсім противного характеру і має перед собою будучність, бо лінія ного життя іле в гору і прийде час ного слова серед людства — а від виховання залежить, чи се буде скорше чи пізніше...